

HUSMOR-LÄRARINNA SOM 35 ÅR VARIT HEMSLÖJDSFORSKARE I GÄSTRIKLAND

— Nu när jag har tid skall jag ordna de textila samlingarna med tillhörande teckningar och fotografier, säger fru Greta Hedlund, Västerberg, maka till förre rektorn Karl Hedlund för Gästriklands folkhögskola, där hon själv verkat som lärarinna. Under 35 år har de båda ägnat all fritid åt hembygds- respektive hemslöjdsforskning. Gästrikland och speciellt Ovan sjö har de givit detta hängivna intresse, som inte har med lokalpatriotism att göra eftersom han är dalmare och hon skånska.

Fru Hedlund är en av pionjerna när det gäller att rekonstruera hembygdsdräkter, på 20-talet började hon en systematisk forskning med besök och textilinventering i gårdarna, då hon fick låna hem fynd för att rita av eller låta fotografera gamla mönster.

Nu finns det otaliga mappar i hennes arkiv med egenhändigt uppvädda mönsterbitar till mans-, kvinno- och barnkläder jämte akvareller och detaljteckningar och fotografier.

Gård efter gård har hon besökt, åkt cykel eller promenerat och forskat outtröttligt. Det har varit på fritid, hur det nu blivit någon sådan för den som har make och tre barn och lärarinnekallet att först och främst ägna sig åt. Men maken, själv ivrig hembygdsforskare, har visat den största förståelse.

Under fem år som hemslöjdskonulent för Gästriklands hemslöjdsförening fick fru Hedlund ytterligare kontakter vid ull-, lin- och pinnspetskurser.

— Jag har alltid trivts bra med Gästriklands hemslöjdsfolk i socknarna, säger hon. Speciellt intresserad har hon varit av Ovan sjö där så mycket har bevarats av framförallt småslöjd. Hur det kommer sig att det finns kvar? Jo, storbönderna och bergsmännen hade stora förråd av fina beställningsarbeten, många gånger var det t. ex. pinnspetsar som utförts av prästmam-seller, lämsmansdöttrar och den tidens partiellt arbetslösa.

Männen först med "stads- kläder"

I Hedesunda fanns hembygdsdräkten kvar allra längst beroende på att socknen låg utanför kommunikationerna. Hille och Hamränge däremot hade så goda kontakter med staden att invånarna där snart tog efter stadsbornas sätt att klä sig. I Torsåker har man bevarat sina förnämliga ryor.

Genom att studera gamla bouppteckningar har fru Hedlund fått fram uppgifter på vilka gårdar som

hade kvar sockendräkten. Så var fallet om t. ex. randiga kjolar och livstycken stod upptagna medan uppräknade bomullsklänningar och dylikt visade att man övergivit hembygdsdräkten.

På marknaderna tog männen snabbare upp det nya klädesmodet och började snart efterlikna stads herrarna i kostymeringen, medan kvinnorna som mera sällan fick nya kontakter fortsatte med sockendräkter för olika högtider.

Pinnspetsar

Greta Hedlund redovisar forskningsresultatet i boken "Dräkt och kvinnlig slöjd i Ovan sjö socken 1750—1850". Bland hennes skrifter har den senaste givits ut just i dagarna, det är "Gamla pinnspetsar och nya", mönster samlade på uppdrag av Gästriklands hemslöjdsförening. Den innehåller ett 20-tal mönster till knutna och trådda spetsar, både gamla gästrikländska och nykomponerade. Här finns en del spetsar som var ämnade för kuddhuva, spets för kortsida på långörngott.

— Ursprungligen var det näversöm på huva, sedan blev det pinnspets i början på 1800-talet, efterträd av i tur och ordning korssöm, kedjesöm, stickat och virkat.

Fru Hedlund ger den textilhistoriska översikten på ett ögonblick, går så helt upp i hemslöjdsforskningen att hon inte behöver fundera på några data.

Hon har alltid en pinnspets i gång eller en rya i vävstolen. I hemmet, villan de flyttade in i 1953 nära folkhögskolan, finns gamla mönster, exakt återgivna och nyskapelser av fru Hedlund. Röd värflox inspirerade till en rya liksom en höstrågåker. Pinnspetslöpare eller tabletter i rosa och blått ligger på alla borden, de är de vackraste dukarna tycker fru Hedlund.

Den diagonala nätspetsen har i Gästrikland mer än i något annat landskap fått en egen och rikt varierande utveckling, heter det i inledningen till samlingen av pinnspetsar.

Till de vackra och hållbara bordsytor man numera har kan knappast några handarbeten vara bättre lämpade än dessa knutna och trådda arbeten. Som "festremsa" på det dukade bordet är pinnspetsen också synnerligen användbar.

Hur man förfar när man knyter pinnspets får man beskrivning på i denna bok som huvudsakligen upptas av stora mönsterplanscher. I Gävleborgs hemslöjd, S. Kungsgatan 1, finns kopior och original av de i boken ingående spetsarna att studera för de intresserade.

— Skall intresset för pinnspetsarbeten öka måste nyskapelser göras, man måste ge nytt liv åt gammal teknik, säger fru Hedlund och gläder sig åt att det hundratal flickor som varje år går ut från Gästriklands folkhögskola för traditionen vidare.

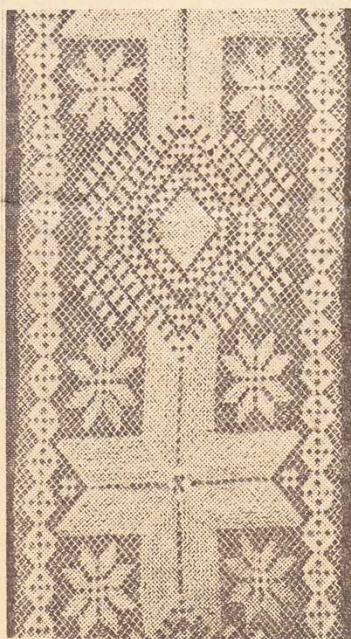
Utställning på museet stundar

I slutet av mars—början av april planeras en utställning på Gävle museum i hemslöjdsforskningens tecken. Den kommer att omfatta gamla mönster, textilier och en del dräkter.

Solvig.

På den vita sängen med förhängen — efter Carl Larsson-modell —
sitter fru Greta Hedlund och knyter pinnspets.

Denna pinnspets ur mönsterboken
är lämplig som löpare. Det är en
gammal handklädesspets från Erik
Jöns i Bro, Ovan sjö.